COMUNA ȘICULA

Denumiri.
Șicula: *Sikola, Sikula, Sykula, Sikola.*
Chereluș: *Karalos, Kerulos, Karal, Karelus, Karallyos;*
Gurba: *Garba*

Coordonate geografice: Latitudine nordică: 46 grade, și 28 minute, 10 secunde. Longitudine estică – 21 grade și 45 minute, 41 secunde. Altitudine: 101 metri. Comuna Șicula este traversată de râurile Crișul Alb și Teuz. Satele comunei sunt așezate pe malul drept al Crișului Alb. Vecini: Comuna Seleuș la 7 km și Pâncota la 12 km la sud; Orașul Ineu 6 km la est; Comuna Cermei, 14 km la nord; Comuna Sintea Mare 16 km și Orașul Chișineu Criș 22 km, la vest. Suprafața: total 131 kmp, intravilan 10,5 kmp.

Istoria

Atestare documentară. Șicula-1332-1334 (Villa Sycula); Chereluș - 1334 (sacerdos de villa Karal); Gurba - 1213 (villa Gurba).

Antichitatea.Urme arheologice.

Chereluș: S-au descoperit trei tezaure de monede dacice sciphate: unul de 76 piese (descoperit în 1900), al doilea de 24 piese (1901) și al treilea de 16 piese. Piesele se încadrează în tipul vest transilvan.

Șicula: În punctul Paisa, la 2 km sud-vest de sat, lângă digul Crișului, au fost culese fragmente ceramice Coțofeni precum și ceramică și un cercel de factură bizantină din secolele VII-VIII. În punctul Tarș, (În dreapta șoselei Șicula-Chereluș) și la Cotu Mori și Paisa au fost descoperite fragmente ceramice din secolele IV-VI și XIV-XV. Ceramică galbenă, cu ornamentații roșii, a fost descoperită la Șicula, care a constituit teritoriul unui vechi cnezat românesc. În malul Crișului Alb la Șicula s-au descoperit mai multe oase de mamut, aflate în Muzeul Țării Crișurilor din Oradea. Urme de sat au fost identificate în punctele Tarș și Seliște. La sud de râul Teuz a fost atestată Gurba Bătrână.

Stăpânii feudali.

Chereluș: Domeniul Toldy mențiune la 1444, 1462, 1519 și Bethlen din 1561. Între 1601-1607 –proprietar este Petnehazy. În 1614 Chereluşul intră în posesia lui Ștefan Bethlen iar în 1650 a tezauriatului (Principatului transilvănean). Din 1732 până în 1760 se află în componența domeniului Mutina. În 1760 Erariul (Statul austriac) intră în posesia moșiei iar acesta vinde moșia în 1819 familiei Kiss Șandor, care a colonizat în hotarul satului 300 de bohemieni. De la Familia Kiss intră în posesia lui Torok Gabor, fost primar al Aradului.

Gurba: În 1561 erau proprietari în sat familiile Nagy, Echfokay, Gorbai, Sarossy, Tarssy, Bibarch. Gurba face parte, începând cu 1732, din domeniul Mutina, apoi va aparține Erariului din 1760, iar din 1808 intră în posesia baronului Atzel.

Șicula:

Aparține domeniului familiei nobiliare maghiare Losonczy, între 1361 și 1566. La 1449 deține sesii și Banffy. După cucerirea turcească, din 1566, pământurile din Șicula intră în posesia unor spahii. În 1611, domeniul Ineu, din care face parte Șicula, este în proprietatea Principelui Transilvaniei, Gabriel Bethlen. În anul 1628 Principele dă satul iobăgesc Șicula, ca zălog, lui Paul Ujlaki. Satul Șicula aparține familiei Bercsenyi în 1630, iar din 1635 văduvei Ghyczy, după care, în 1650, intră în posesia Tezauriatului, pentru ca în 1651 să cumpere definitiv satul familia Ujlaky. Din 1665 Șicula aparține juridic de cetatea Ineului. Imperiul austriac doneză, în 1732, un domeniu imens, din care face parte și Șicula, ducelui de Modena (Domeniul Mutina), care vinde Șicula, în 1745, lui Peterffy Ioszef, dar din 1760 moșia intră în posesia Erariului (Imperiului austriac). Familia Atzel cumpără în 1803 domeniul Ineu, în care se găsea Șicula. Johan von Aczel a colonizat 120 de maghiari la Șicula. Din 1883 proprietar este baronul Solymssyi.

Evenimente. Satul Chereluș a fost atacat în 1519 de oștenii marchizului George de Brandenburg. Din 1566 cele trei sate - Șicula Gurba și Chereluș - sunt ocupate de turci și fac parte din Sandjacul Ineu. Principatul Transilvaniei reocupă cele trei sate în 1595. Din nou turcii ocupă satele în 1658. În 1599-1600 Gurba este distrusă de către soldații turci din Gyula. Austriecii ocupă regiunea în 1693. La Chereluș are loc în 1710-1711 o răscoală locală. După cucerirea austriacă, la Șicula și Gurba sunt așezați grăniceri, dar în 1747 se produce demilitarizarea grănicerilor și transformarea lor în iobagi cu sesii. Satul actual, Chereluș, a fost sistematizat și așezat pe actualul perimetru între anii 1800-1822. În 1820 la Chereluș are loc o răscoală a localnicilor împotriva stăpânului de pământ, având ca protest hotărnicirile. La Șicula sunt semnalate în 1821-1822 atacuri ale lotrilor asupra moșiei lui Atzel. În 1837 la Șicula are loc o răscoală a iobagilor înăbușită în forță de autoritățile de la comitat. Mari întruniri și greve ale țăranilor din Șicula au loc în 1903 împotriva condițiilor împovărătoare impuse de baronul Solymossy la lucru și la concesiunea pământului. La data de 24 mai 1910, la Șicula și Gurba are loc o mare adunare electorală la care participă dr. Vasile Lucaciu. Țăranii din Gurba atacă, în noiembrie 1918, conacele moșierești din Viznic și Jerac. În 2/5 noiembrie 1918 în Chereluș au avut loc înfruntări cu garda maghiară, în urma cărora au murit 4 oameni și șase au fost dați dispăruți. În urma legii privind Reforma Agrară din 1921, la Șicula au fost împroprietăriți 754 locuitori, inclusiv 24 de germani. La Gurba au primit pământ 439 iar la Chereluș 538 capi de familie. Prin Lege s-au expropriat din moșia Solymossy 1148 iugăre cadastrale. Armata maghiară ocupă satele comunei în 15 septembrie 1944, dar sunt eliberate în 20 septembrie de armata română. În 1 martie 1945, țăranii din Șicula au intrat cu plugurile pe resturile moșiei Solymossy și au împărțit între ei 686 jugăre teren arabil. În urma reformei agrare din 1945 au intrat în posesia comunei 1058 jugăre pădure. Șiculanii se revoltă în anii 1950 împotriva colectivizării și comunizării și sunt arestați 20 de cetățeni, care primesc împreună 128 ani de temniță grea. Comunele Gurba și Chereluș sunt înglobate în 1968 comunei Șicula. Autoritățile comuniste sunt înlăturate în decembrie 1989. C. A. P. -urile se desființează în 1991.

4.Demografia.

Chereluș: Satul are 8 sesii iobăgești în 1559 pe domeniile Toldy și Bethlen. În 1567-1579 sunt pomenite 5, respectiv 7 familii. În 1720- 8 familii; 1742- 27 familii; 1746 - 49 familii; 1771 - 88 familii; 1828 -213 familii; 1835 - Chereluşul are 3680 iugăre, 156 case de iobagi și 1526 locuitori; 1851- 1800 locuitori; 1857- 2063 locuitori; 1869 – 2454; 1880 - 2139 (1942 greco-catolici, 88 romano-catolici; 25 reformați; 5 luterani; 32 mozaici); 1890 – 2362 locuitori; 1900 – 2494; 1910 – 2188; 1922 - 2445 (2213 români, 85 unguri, 124 germani, 14 evrei, 9 alții); 1930 – 2409 locuitori (1988 greco-catolici, 297 romano-catolici, 16 reformați, 10 luterani); 1941 - 2068 locuitori (607 clădiri). 1966 – 1667 locuitori; 2006 – 973 locuitori.

*Gurba:*1561 - 13 sesii iobăgești; 1715 - 20 familii; 1742 - 21 familii; 1747 - 44 familii; 1771-1786 - 97 familii; 1800 - 134 familii; 1828 - 161 familii; 1851 - 698 locuitori; 1857-1456; 1868 - 1720; 1880 - 1494; 1890 - 1884; 1900 – 2180; 1910-2350; 1922 – 2066; 1930 – 2431 locuitori; 1941 - 2380 locuitori ((562 case); 2006 – 1215 locuitori.

Șicula: 1552 - 10 sesii iobăgești; 1561-1563 - 8 sesiii; 1715-1720 – 13 respectiv 33 familii; 1742 - 25 familii; 1747 - 80 familii; 1771 - 187 familii; 1800 - 219 familii de iobagi și 77 familii de jeleri; 1828 - 485 familii; 1851 - 1479 locuitori; 1857 – 3054; 1869 – 3451; 1880 – 2614; 1890 – 3309; 1900 - 3500; 1910 - 3616; 1922 – 3278; 1930 – 3617 locuitori (776 locuințe); 1941 – 3532 locuitori (878 case); 2006 – 2403 locuitori; 2011 – 2218.

Comuna Șicula (cu cele trei sate a fost) 4537 locuitori în 1992; 2011 – 4231 populație stabilă, din care: români – 4158, romi - 56, maghiari – 10, germani - 3 și alții. Ortodocși – 84,68 la sută; penticostali 7,21 la sută și adventiști 1,93 la sută. Locuințe – 1851, gospodării – 1531.

Aczelhaza (sălaș dispărut). 1913 – 268 locuitori. *Eralj pustă*. 1913 – 215 locuitori, *Gab* (sat dispărut). 1561 – 22 sesii iobăgeşti. *Pipaia (*sat dispărut) avea în 1552 – 12 sesii. *Paijsza* (sat dispărut) avea în 1913 – 87 locuitori. *Vizesfalu*; 1913 - 4 locuitori.

Biserica.

Chereluș: Se ştie că în 1334 preotul Toma era plătitor de dijme. O biserică ortodoxă exista încă din prima jumătate a secolului XVII, construită din lemn, cu hramul „Întâmpinarea Domnului". A fost consemnată documentar în 1755, dar a fost demolată în secolul următor și înlocuită cu alta cu hramul „Bunavestire". În anul 1834 255 familii de români greco-ortodocși din Chereluș au trecut la credința greco-catolică. Actuala biserică datează din 1926 și are hramul „Pogorârea Sfântului Duh". Din 1948 greco-catolicii se reîntorc la cultul ortodox.

Gurba. Prima Biserică Ortodoxă a fost construită din lemn și a fost sfințită cu hramul „Sfântul Mucenic Gheorghe", dar la mijlocul secolului al XVIII-lea era veche și ruinată. La 1724 este menționat aici un preot român cu numele de Gheorghe. În 1834, 173 familii trec la greco-catolicism. Vechea biserică fost demolată în 1874 și a fost construită alta din zid de cărămidă cu vechiul hram. Din 1948 greco-catolicii trec la cultul greco-ortodox. În 1951 a fost construită o biserică ortodoxă în Gurba-Colonie. Primii credincioși baptiști apar în 1908, care construiesc o biserică din lemn în anul 1912, pe locul acesteia funcționând astăzi o biserică din piatră.

Șicula: În anul 1335 a fost atestat preotul Mihail, care deținea și funcția de vicearhidiacon de Pâncota. Prima Biserică Ortodoxă din lemn a fost sfințită în 1722, cu hramul „Intrarea Maicii Domnului în Biserică". A fost demolată în 1871 când s-a construit și s-a sfințit actuală biserică din piatră. Atzel Janos ridică, în 1830, o capelă catolică la curtea sa din Șicula, pentru lucrătorii maghiari.

Bisericile neoprotestante: Comunitatea baptistă din Șicula ia ființă în 1910. Clădirea actuală a bisericii baptiste s-a construit în 1930, și a fost renovată în 1969. În 1936 se formează comunitatea penticostală din Șicula care în 1954 își construiește un local propriu de rugăciune. Localul se modernizează după Revoluția în anii 2000. La Șicula ființează și o biserică adventistă.

Școala.

În 1789 se înființează școala românească confesională ortodoxă în cele trei sate. La 1791, școala din Șicula funcționa într-un local închiriat. În 1811 frecventau școala 13 elevi într-o clădire bună și bine îngrijită. La **Gurba** cursurile erau frecventate în 1811 de 13 copii. Școlile din cele trei sate aveau, în anul școlar 1823/1824, 45 elevi la Chereluș, 27 elevi la Gurba și 40 elevi la Șicula.

La sfârșitul secolului al XIX-lea școala din **Chereluș** avea două săli de clasă și locuință pentru învățător. În 1912-1913 la Chereluș ia ființă și o școală primară maghiară, desființată în 1919. La Chereluș școala de 7 clase se reînființeză în 1953-1954. Localul actual de școală s-a dat în folosință în 15 septembrie 1963. La data de 1 septembrie 1963 s-a dat în folosință o nouă grădiniță. Între 1935-1966 la Chereluș a funcționat și o școală cu predare în limba germană.

La **Șicula** au fost înscrişi în anul școlar 1833-1834 100 băieți (au frecventat 39 și au promovat 34) și 145 fete, (au frecventat 15 și au promovat 13). În 1877 învățător la Șicula era George Cruceanu, plătit cu un salariu de 160 florini, bunuri în natură și dreptul de a cultiva 2/2 iugăre din pământul bisericii. Școala funcționa într-un local vechi, construit din pământ bătut și acoperit cu șindrilă.

În perioada interbelică s-a construit o școală cu 4 săli de clasă la Șicula. În 1952 s-au construit alte două săli de clasă, adăugate celor existente, apoi în 1962 s-au mai adăugat două săli de clasă. Clădirea actuală a școlii din Șicula datează din 1976 și are 8 săli de clasă. În perioada 1980-1985 au fost construite cinci săli noi de clasă pentru școala din Gurba (din care 3 pentru ateliere). O școală cu patru clase a fost deschisă la 1 septembrie 1956 la „Oțelhaz". În

anul școlar 2014-2015 școlile comunei erau fecventate de 447 elevi (inclusiv grădinița), din care la Șicula 250. Existau 32 cadre didactice, toate calificate.

Personalități.

Popa Gheorghe, născut la sfârșitul secolului al XVII-lea la Gurba, copist de cărți bisericești. A copiat „Pravila de la Govora” (1727) și „Legenda Duminicii”.

Borcuța Avram, (n. 1877- m. 1940), țăran socialist, membru în Marele Sfat Național al Transilvaniei, ales în decembrie 1918.

Brădeanu Petre, din Gurba, profesor universitar, doctor în mecanica fluidelor (n. 1927 m. 1998).

Bodony Odon, născut în Chereluș (1856-1921), inginer constructor la Szombathely. A participat la construirea liniei ferate Arad-Cenad.

Fluieraș Ioan (n. 1882 - m. 1952) fruntaş social-democrat, membru în Consiliul Național Român Central, militant pentru Marea Unire.

Emil Monția (n. Șicula 1881- m. 1965 la Șiria), muzicolog și interpret de mare faimă, a compus poemul lirico-dramatic „Fata de la Cozia” și numeroase alte romanțe și operete.

Iustin Monția (n. 1883 - m. 1958), preot în Șicula, militant național, delegat la Marea Adunare Națională de la Alba Iulia, deputat în Parlamentul României.

Bunaciu Avram, (n. la Gurba 1909 - m. Bucurști 1983), a fost fruntaș comunist, ministru al justiției în guvernul dr. Petru Groza.

Florica Bradu (n. 1945 la Șicula), artistă de muzică populară, culegătoare de folclor și autor de cărți de etnografie.

Dr. **Andea Avram** (născut în Șicula 1948-mort în Cluj-Napoca, 2017), şi-a susţinut teza de doctorat în Istorie în anul 1987 cu titlul “*Cnezi şi cnezate bănăţene până la mijlocul secolului al XIX-lea”*. A devenit profesor universitar la Universitatea Babeş-Bolyai, un renumit istoric medievist, conducător de doctorate. A primit **Premiul Academiei Române pe anul 2003** pentru lucrările *Haiducul Pintea şi lumea sa 1693-1703*, Cluj-Napoca, 2003, 374p. şi Documente privind mişcarea lui Pintea 1693-1703, Cluj-Napoca, 2003, 414p. (coautor cu Susana Andea). De-a lungul vieţii a scris mai multe cărţi şi a publicat zeci de studii ştiinţifice în reviste de specialitate.

Economie și societate.

În 1733 sunt anunțate desțeleniri de terenuri efectuate de grănicerii din Șicula. După 1803 stăpânul moșiei de la Șicula și Gurba își modernizează domeniul, care dispune de peste 100 lădiri, 900 boi, o moară cu aburi (1866), construiește un conac cu grajduri și saivane. Între anii 1834-1840 a fost amenajat un nou curs al Crișului Alb și s-au construit diguri. Inundații mari au avut loc în zonă în anii 1887, 1925 și 1932, 1966, 1970. Cultura tutunului capătă extindere între cele două războaie în satele comunei. Dispensarul medical din Șicula a fost dat în folosință în 1939 și s-a renovat în 1982. În septembrie 1949 a luat ființă, pe fostul domeniu Atzel, o „Stațiune de Mașini și Tractoare”. În 1973-1974 s-a construit căminul cultural din Chereluș. Curentul electric a fost introdus în 1950, comuna fiind electrificată în 1952. CAP-ul din Chereluș s-a constituit în 4 iunie 1950, cel din Gurba în 25 noiembrie 1960, iar cel din Șicula în 11 septembrie 1960. Drumul Ineu - Șicula - Gurba a fost asfaltat în anii 60 ai secolului trecut la intervenția lui Avram Bunaciu. Ulițele din Șicula au fost pietruite în anii 1971-1972. Drumurile, național, spre Chereluș și cel județean spre Seleuș, au fost asfaltate între anii 1978-1979 și 1996-1997. Căminul cultural actual din Șicula s-a construit între 1972-1973. În 1979 s-a modernizat și sediul Primăriei. Aducțiunea de apă în Șicula s-a realizat 1984, iar în anii 2000 s-a realizat alimentarea cu apă a locuitorilor. S-a construit dispensar nou în Chereluș în 1999.

Cultură, tradiții, obiceiuri.

Portul. Satele comunei aparțin zonei etnografice a Câmpiei Crișului Alb, subzona Ineu. Reprezentative sunt somptuoasele costume de Ineu, Gurba, Șicula, influențate după unii

cercetători de îndelungata ocupație turcească a ținutului. Între specificul zonei: Femeile purtau un conci pe cap. La Șicula fetele de 14-16 ani își puneau în față, pe frunte, pene, adică un carton îmbrăcat în „pănclici”, care la Chereluș se numea cercuț. Femeile măritate purtau la Șicula pe cap un fel de cunună numită bumbi. La gât femeile purtau zgardă din mărgele viu colorate și mai multe rânduri de salbe de bani. Hainele erau viu colorate, predominând roșu, albastru și negru. Mâneca a fost cea mai bogat ornamentată parte a cămășii, care era făcută din pânză de cânepă cu bumbac, din bumbac cu urzeală de misir și beteală de bumbac sau pânză cu cinar. Femeile mai purtau zobon și poale frumos lucrate și colorate , iar peste poale o cârpă de încins, albă, din misir și bumbac. Bărbații din subzona Ineu purtau izmene largi și lungi până la glezne, în întregime albe. La Chereluș zobonul bărbătesc era negru, iar feciorii purtau și zadie din stofă subțire, din catifea sau mătase, bogat ornamentată. Caracteristic în portul bărbaților era cămașa cu motive florale pe guler, piept și pe mânecile cu pumnari. În toate satele bărbații purtau iarna cojoace și pieptare, șubă (sumane) și cioareci din lână la bărbați. Și bărbații și femeile iarna purtau șubă. În picioare femeile purtau cizme roșii sau galbene cu înflorituri românești.

Satele comunei au bogate tradiții folclorice. Formațiile folclorice de călușeri, de dansuri populare mixte și grupul de fete au obținut numeroase premii naționale. Dansul de Șicula conține în succesiune: I. Ardeleana + Mănunțelu II. Sărita + Sârba iar la Chereluș: I. Rara + Deasa și II. Rara + Deasa + Izvorul. Obiceiuri specifice: La Șicula și Gurba sâmbăta seara înainte de nuntă la casa mirelui se gătea „Steagul de nuntă”. Obiceiul cătănașilor (Cu ocazia plecării la armată). Călușerul din Șicula. La Chereluș-Șicula exista și un complex de manifestări la sărbătorile de iarrnă: „Turca de Crăciun și Anul Nou”; „Ciuralexa” (Obicei de „Sfântul Ioan”). Obiceiuri de Paști: „Facerea Paștelui”, la Chereluș, în Joia mare. Obiceiul „Pâinea Paștelui, „Ținutu de Piatră” (A treia zi de Paști, când nu se lucra). În Șicula există Ansamblul folcloric „Păstrătorii tradițiilor” și Festivalul folcloric din a doua zi de Paști, „Vatră de folclor”.

Monumente, turism, sport. Conacul contelui Atzel - fostul sediu al SMT-ului; mconumentele închinate eroilor din cele două mondiale din centrul de comună și din cele două sate aparținătoare. Podul de peste Crișul Alb. Pescuit în apa Crișului Alb. Echipa de fotbal „Crișul Alb” din Șicula a evoluat în Liga a IV-a.

Bibliografie.

Băcuieț, Dan, *Contribuții la repertoriul arheologic al localității Șicula (jud. Arad),* în ”Ziridava”, nr. XXI, Arad, 1998.

Codău, Ioan, *Șicula-grai și poezie*, Editura Carmel Print, Arad 2009.

Ciuhandu, Gheorghe, *Episcopii Samuil Vulcan și Gherasim Raț*: *pagini mai ales din istoria românilor crișeni, 1830-1840*, Arad, 1935.

Colta, Elena Rodica, *Portul popular din județul Arad*, Editura Etnologică, București 2014.

Datele statistice comunicate de Direcția județeană de statistică Arad.

Dehelean Valeriu, Herlo Ioan, Nicodin Lenuța, *Monografia localității Chereluș,* Arad, 2012.

Grec Mircea, Roman Viorel, Tuleu Ioan, *Personalități șiculane*, Editura Mirador, vol I-II, Arad, 2014 - 2016.

Meszar, Marius Răzvan, *Reforma agrară din anul 1921*, Editura Gutenberg Univers, Arad, 2014.

Nistor, Viorel, *Folclor coregrafic*, vol I, Editura Muzicală, București, 1991.

Popeangă, Vasile, *Rețeaua școlară arădeană din anul 1877*, în Vasile Popenagă, *Studii din domeniul științelor educației*, Editura ”Vasile Goldiș” University Press, Arad, 2007.

****Recensământul general al populației*, rezultate la 31 dec 1930.

Roz, Alexandru *Consiliul Național Român Central și Gărzile Naționale Române din Arad*, *1918*: *acte și documente*, vol. I, Editura Dacia, Cluj – Napoca, 1993.

Ioan Tuleu

ȘILINDIA

Denumiri

Comuna Șilindia și satele aparținătoare Luguzău, Iercoșeni (Iarcoș), Satu Mic și Camna au purtat în timp mai multe nume:

Șilindia – *Selent, Nagylend, Kislend.*

Camna – *Kavna.*

Iercoșeni – *Jarkoș, Jarkosto* și *Arkosthew.*

Luguzău – *Logozo.*

Satu Mic - Dezsöhaza.

Numele Șilindia, după unele surse, ar proveni de la o veche ocupație a locuitorilor acestor meleaguri, confecționarea șindrilei necesară la acoperirea caselor.

Repere geografice: Latitudine nordică: 46°20′30″ Longitudine estică: 21°56′49″E

Suprafață – 69,22 km²

Altitudine: 180-300 metri.

Relieful comunei Șilindia se dispune în formă de amfiteatru cu trepte ce coboară de la sud către nord. Unitățile geomorfologice sunt reprezentate de Munții Zarandului (la sud), Dealurile de Vest, terasele văilor Dudița, Valea Mare și câmpia aluvială.

Istoric

Atestare documentară

Șilindia- prima atestare în 1332-1337, sub numele de Selend.

Iercoșeni – prima atestare în 1477.

Luguzău – prima mențiune documentară în 1561.

Camna-– prima atestare în 1605.

Satu Mic – colonizat în 1866 sub numele de Dezsőh za.

Șilindia

Mergând spre nord de la Târnova, pe drumul asfaltat spre Buteni, putem vizita localitatea Șilindia, unde a fost descoprit cu mulți ani în urmă unul dintre cele mai însemnate tezaure de monede dacice, de pe locul numit *La*"*Frăgării".* Pe terioriul așezării a fost descoperit în anul 1967 un tezaur dacic datat din secolul al III-lea î.H., compus din 730 monede de argint geto-dace, depozitate într-un vas din lut care a fost distrus, fiind considerat unul dintre cele mai importante tezaure dezvelite pe teroriul României. Inițial, 645 de monede au fost depuse la Complexul Muzeal Arad, iar 85 au fost salvate la fața locului de cercetători de la Muzeul Țării Crișurilor din Oradea.

Ulterior, după studierea și publicarea tezaurului, monedele au fost împărțite în mod egal între cele două muzee din Arad și Oradea. Monedele sunt, în majoritate absolută, imitații după tetradrahmele de argint ale lui Filip al II-lea, purtând pe avers capul lui Zeus, cu coroana de lauri iar pe revers un călăreț,. Un număr de 42 de pise nu au analogii, fiind atestate până în prezent doar în tezaurul de la Șilindia. Prezența unui tezaur de asemenea proporții nu este o întâmplare, presupunând existența unui centru politic dacic în zona de descoperire a tezaurului.

Zona odinioară plină de păduri, care adăposteau cete de haiduci, actualemente a fost defrișată, fiind înlocuită de pășuni și terenuri agricole, care au transformat radical viața locuitorilor.

Camna

Din Luguzău, pe un drum de piatră care se îndreaptă spre Tauț, întâlnim un mic, dar frumos sat, cu locuitori harnici și gospodari. Istoria acestui sat se pierde în negura vremurilor, coborând până la începutul secolului al XVII-lea. De la poalele Carpaților Meridionali, unde au trăit prin secolul al XVII-lea, un grup de aproximativ 100 de haiduci, mânați de dorința de a-și schimba viață și pentru a avea posibilitatea de a se integra între țărani, meșteșugari și

oameni așezați, au venit și au primit, din motive care au rămas necunoscute, din partea oficialităților otomane, posibilitatea de a-și constitui un sat propriu în apropiere de localitatea Sântana. Acest grup de haiduci, împreună cu familiile lor, circa 500-600 de persoane, au pornit cu toate bunurile lor la drum și ajunși în apropierea localității Sântana au încercat să se stabilească în aceste locuri. Haiducii, obișnuiți să trăiască în apropierea pădurilor, dealurilor și munților, și-au dat repede seama că acest loc nu este potrivit pentru ei, astfel câțiva reprezentanți ai haiducilor au pronit din nou la drum pentru a căuta un loc mai potrivit pentru ei și numeroasele lor familii. Această căutare s-a terminat după satul Luguzău, unde au găsit loc între dealurile ce erau împărțite pe două pâraie, în satul Camna, unde au decis să se așeze. La puțin timp după așezarea lor pe aceste meleaguri, satul a început să se dezvolte, iar haiducii cu familiile lor au devenit țărani și meșteșugari. După cel de-al doilea Război Mondial a început migrația tinerilor la oraș, majoritatea îndreptându-se spre Arad, din dorința unei vieți mai ușoare și continuarea studiilor, fapt care a adus la depopularea satului, ajungând ca în prezent acesta să numere sub 200 de locuitori.

Iercoșeni

De pe șoseaua națională care leagă Aradul de Brad, se formează o ramificație pe stânga și printr-un drum modernizat, prin pădure, se intră în satul Iercoșeni, cu ulițe înguste înșirate de-a lungul văii și cu case mici dar curate. În tradiția populară se crede că satul ar fi fost întemeiat de ”lotri” (hoți). Se spune că Valea Cora era locul unde haiducii își ascundeau rezervele de alimente.

Luguzău

Satul Luguzău este situat pe valea Cigherului, pe drumul județean 762, la poalele dealurilor dintre Șilindia și Cuied. Din scrierile lui Moise Nicoară, despre primele mișcări românești din comitatul Aradului, aflăm că la Luguzău, după introducerea reformelor administrative ale împăratului Iosif al II-lea, se confecționează un sigiliu administrativ cu inscripția *”Comune Lugozu 1787*”. Moise Nicoară menționează în acei ani că s-a produs la Luguzău o revoltă locală. Pentru aplanarea conflictului, în comună s-a deplasat chiar episcopul ortodox al Inăului. În toamna anului 1918, țăranii au pus capăt administrației austro-ungare și au ales Consiliul Național Român. Țăranii din Luguzău și-au ales o conducere locală, românească.

Satu Mic

De pe drumul național ce vine de la Arad, trecând prin comuna Șilindia, în dreptul clădirii primăriei, la stânga, se formează un drum pietruit, care la numai 2 kilometri ne duce în localitatea Satu Mic, localitate aflată în ultima perioadă într-un lent proces de depopulare. Satu Mic a fost locuit de moții veniți din Apuseni și populație de etnie maghiară. După migrarea vieții populații, la locurile de origine sau în satele și orașele din zonă, pe vechile amplasamente s-au stabilit locuitori veniți de pe meleaguri moldovene.

Demografie

Șilindia: anul 1559 -9 sesii iobăgești; 1742-25 familii; 1747-38 familii; 1771-74 familii; 1900-74 familii. Evoluția demografică a localității: 1851- 542 locuitori; 1857-1403 locuitori; 1880-859 locuitori; 1900-1042 suflete; 1910- 2535 locuitori; 1922- 2147 suflete; 1930 – 1396 locuitori (dintre care 919 români, 413 unguri, 37 germani, 10 evrei, 1 rus, 1 sârb, 1 ceh, 6 țigani, 1 nedeclarată etnia; după limbă erau 924 vorbitori de limba română, 437 de limbă maghiară, 26 de limbă germană);

Iercoșeni: anul 1715-4 familii; 1720-6 familii; 1742-16 familii; 1747-16 familii; 1800-35 familii. Evoluția demografică a localității: 1857-305 locuitori; 1869-297 locuitori; 1890 -306 suflete; 1900- 433 suflete; 1910-594 locuitori; 1922-386 locuitori; 1930- 463 suflete (dintre care 374 români, 78 de unguri, 3 sârbi, 8 țigani, iar după limba vorbită, 386 limba română, 77 limba maghiară).

Satu Mic, înființat în 1866 prin colonizare. Evoluția demografică a localității: 1869-397 suflete; 1890-476 locuitori; 1900-577 locuitori; 1910-707 suflete; 1922-672 locuitori; 1930- 741 suflete (dintre care 126 români, 603 unguri, 10 germani și 2 cehi; după limba vorbită, 125 limba română, 604 limba maghiară, 10 limba germană și 2 limba cehă).

Luguzău: anul 1715- 7 familii; 1720- 6 familii; 1742-8 familii; 1800- 45 familii; 1828-39 familii. Evoluția demografică a localității: 1857-588 locuitori; 1869-365 suflete; 1890-343 locuitori; 1900-454 suflete; 1922- 610 locuitori; 1930- 474 suflete, din care 370 români și 104 unguri. După limba vorbită: 370 – limba română, 104 – limba maghiară.

Camna- anul 1715 – 1 familie; 1742-18 familii; 1747-22 familii; 1800-61 familii. Evoluția demografică a localității: 1851-464 locuitori; 1857-717 suflete; 1890-452 locuitori; 1900-474 suflete; 1910-475 locuitori; 1922-475 suflete; 1930- 346 locuitori, dintre care 335 români, 9 unguri și 2 ruși. După limba vorbită: 335limba română, 9 limba maghiară și 2 limba rusă.

Biserica

Pe filele unui exemplar din *Noul Testament*, tipărit la Bălgrad (Alba Iulia) în 1648, a fost făcută o însemnare de către popa Gheorghe de la Șilindia, în anul 1751. Cu toate acestea, în 1755, episcopul ortodox Sinesie Ivanovici consemna faptul că satul Șilindia nu avea biserică și era filie la parohia vecină Luguzău. În anul 1844 era menționată deja biserica de lemn cu hramul ”Sfinții Apostoli Petru și Pavel”, situată pe dealul dinspre Luguzău. Biserica veche a fost demolată în 1882, iar doi ani mai târziu, protopopul Constantin Gurban sfințea actuala biserică de zid, cu hramul celei vechi. În localitate funcționează atât biserica ortodoxă, cât și cea catolică, deoarece aici conviețuiesc în bună înțelegere români și maghiari. În anul 1784-1785 este menționat preotul ortodox Ioan din Camna care, în mod sigur, slujea într-o biserică de lemn. În anul 1862 a fost construită actuala biserică de piatră cu hramul ”Adormirea Maicii Domnului”. Ei având familii numeroase, cu mulți copii, s-au hotărât să construiască și o școală primară, treptat mica localitate devenind înfloritoare. La începutul secolului al XVIII-lea este menționat preotul ortodox Ursu din Iercoșeni, care intră în posesia unui *Liturghier* manuscris, copiat de diacul Ioan Petrovici în anul 1736. Tradiția spune că biserica ar fi fost adusă din Chisindia, fiind reconstruită în Iercoșeni. În anul 1786 biserica ortodoxă a fost renovată, având o frumoasă colecție de icoane pe sticlă din secolul al XIX-lea. Încă din prima jumătate a veacului al XVIII-lea, pe Dealul Viilor din Luguzău exista o biserică ortodoxă de lemn cu hramul ”Adormirea Maicii Domnului”. Ea este înlocuită în 1860 cu alta tot din lemn, cu același hram și sfințită în anul 1869, de protopopul Gheorghe Popescu al Butenilor. În anul 1925 a fost construită actuala biserică de cărămidă, cu hramul ”Sfântul Mucenic Dimitrie”, cea veche din lemn fiind vândută.

Învățământul

Școala Gimnazială din Șilindia își are începuturile la sfârșitul veacului Luminilor, când în sat s-a înființat o școală primară confesională românească. Școala funcționa într-un local corespunzător. În 1877, învățătorul Ion Ionașiu primea un salariu anual de 160 florini, 12 stânjeni de lemne de foc și produse agricole.

Economie

Economia este predominant agrară, majoritatea populației din zonă fiind ocupată cu cultivarea cerealelor, a plantelor de nutreț, cu pomicultura, cu creșterea animalelor și cu prelucrarea lemnului.

Locuitorii din Satu Mic, mulți veniți din Moldova, lucrează în agricultură și viticultură, pe o suprafață de 170 de hectare. O parte din vii au fost retrocedate vechilor proprietari, care însă preferând să rămână acționari, le lucrează în asociere. Aproximativ 100 de hectare sunt plantate cu struguri albi, iar alte 70 de hectare cu struguri din care se obțin vinuri de Burgund, Cadarcă, Cabernet și Porto.

Folclor, tradiții, obiceiuri

a.Obiceiuri și credințe la naștere

Noul născut este îmbăiat de două ori pe zi, cu apă adusă de la fântână, înainte de apusul soarelui. Apa de la baia de seară nu se aruncă până a doua zi. Scutecele și rufăria noului născut nu se lasă afară peste noapte ca să cadă roua peste ele deoarece pot apărea bube pe acesta. Până la botez, mama nu are voie să stea cu spatele cătren micuț, nici să-l lase singur în casă. Botezul este sărbătorit cu mult fast. Când moașa și nașa merg la biserică pentru a boteza copilul, îi pun în pernă bani, pâine și sare pentru a avea parte de belșug în viață. În timp ce se oficiază botezul, mama acasă se îndeletnicește cu ceea ce dorește să facă micuțul în viață (citește, scrie). După ce se întorc de la biserică, se întinde masa iar cu această ocazie mesenii cinstesc noul botezat cu bani sau îmbrăcăminte. Nașa cinstește pe micuț cu un costumaş. Nașa și moașa primesc de la fină prosoape cu diferite modele, față de masă etc.

b. Datini cu prilejul sărbătorilor de iarnă și de sfârșit de an

Cu prilejul sărbătorilor de iarnă, la Crăciun, în fiecare casă vine Moş Crăciun, care aduce un brad încărcat cu globuri, bomboane învelite în staniol. La copiii mici, bradul este adus chiar de Moș Crăciun, care are barbă albă, căciulă și bundă roșie. Copii spun poezii lui Moș Crăciun și îi cântă colinzi. Înainte, copiii ma umblau cu ”irozii” și cu ”steaua”. Cea mai bogată în datini este seara de Anul Nou. Lampa nu se stinge toată noaptea ca să nu moară puii în ouă sau cloșcă. Există tradiția că în această noapte joacă banii de aur care au fost îngropați cu mult timp în urmă. Cine-i vede jucând poate dezgropa ”tezaurul”, respectând condiția să nu vorbească în timp ce sapă. În seara de ajun se face așa-numitul ”calendar de ceapă”, tăindu-se 3, 4 cepe în două părți, desfăcându-se foile. Se aleg 12 foi egale și asemeănătoare. Se pun pe masă lângă fereastră în rând numindu-se lunile anului iar în fiecare foaie se pune aceeași cantitate de sare. Fiecare foaie semnifică o lună a anului și se arată dacă luna respectivă va fi ploioasă sau secetoasă. În seara de ajun de Anul Nou, se formează grupuri de bărbați și feciori cae merg să gratuleze pe cei ce poartă numele de Vasile. Ei cântă la fereastra acestora ”mulți ani trăiască”, fiind poftiți în casă unde sunt serviți cu plăcinte și băutură. La orele 24 se trag clopotele pentru a marca trecerea în noul an. În dimineața zilei de Anul Nou, copiii merg cu sorcova prin sat.

c. Obiceiuri de Paști

În prima zi de Paști nu se organiza horă, credincioșii mergând în curtea bisericii după amiază. Cei mai vârstnici se aşezau pe iarbă jucând cărți iar copiii se jucau ”de-a mălaiul”. Ei formau un șir de 7-10 metri de perechi. Un băiat se aşeza în fața șirului și se adresa primei perechi: ”Rupe-ți mălaiul în două și ne dați și nouă”. Perechea se despărțea și alergau unul prin dreapta lui, altul prin stânga lui, căutând să se reîntâlnească. Băiatul din fața șirului căuta să atingă cu mâna pe unul din ei. dacă reușea, formau o nouă pereche, așezându-se la coada șirului. Cel rămas singur începea din nou jocul adresându-se perechii ce era în față.

Floclor local

Amintirea haiducilor este pomenită în foclorul local. Astfel, despre o anumită căpetenie a haiducilor, numită Ruja, cântecul bătrânesc spunea:

”*Căpitanul lotrilor,*
Haiducul pădurilor,
Cel mai mândru căpitan
Călare pe cal șergan”.

Turism

Cele mai importante obiective turistice ale comunei Șilindia sunt: biserica ortodoxă, biserica romano-catolică, monumentele eroilor căzuți în cele două războaie mondiale.

Bibliografie:

http://www.e-primarii.ro/primaria-silindia/.

Kiss, Nicolae, *Răspândirea monedelor geto-dace pe teritoriul județului Arad (repertoriu),* în ”Ziridava”, nr. VIII, Arad, 1977.

Popeangă, Vasile, *Rețeaua școlară arădeană din anul 1877*, în Vasile Popenagă, *Studii din domeniul științelor educației*, Editura ”Vasile Goldiș” University Press, Arad, 2007.
Strategia de dezvoltare a comunei Şilindia, 2014.

Radu Hord